

Marika Ziemba, Krzysztof Świeszczak***

**KIERUNKI WSPIERANIA DZIAŁALNOŚCI
MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW
Z FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ**

1. WSTĘP

Małe i średnie przedsiębiorstwa są szczególną grupą beneficjentów środków unijnych, gdyż pozyskanie dotacji nierzadko decyduje o ich przetrwaniu na rynku. Podmioty te charakteryzują się ograniczonymi możliwościami samofinansowania (zwłaszcza w początkowych fazach egzystencji), a także stosunkowo wysokim ryzykiem działalności, dlatego też znaczna część instrumentów finansowych (np. długoterminowe kredyty bankowe, środki pozyskane w ramach *forfaiting*-u, środki pochodzące z emisji akcji) jest dla nich nieosiągalna. Problem ten niwelują środki unijne – Unia Europejska uznaje sektor MŚP za źródło konkurencyjności europejskiej gospodarki i jej wzrostu, stąd też podjęto wiele działań mających na celu wpieranie tych podmiotów.

Małe i średnie przedsiębiorstwa chętnie korzystają z funduszy unijnych, m.in. ze względu na stosunkowo prostą procedurę ich otrzymania, różnorodność kierunków wsparcia oraz dostępność informacji o programach pomocowych. Należy jednak podkreślić ich bezzwrotność jako czynnik decydujący o ich popularności – przedsiębiorstwa po spełnieniu określonych warunków nie muszą oddawać środków, co jest szczególnie ważne przy kształtowaniu ich strategii finansowania.

Fundusze unijne mogą być przeznaczane na różne inwestycje. Podmioty gospodarcze mają do dyspozycji środki pochodzące z programów regionalnych oraz programy operacyjne o zasięgu krajowym. Jednakże małe i średnie przedsiębiorstwa w poszczególnych województwach korzystają z pomocy unijnej w bardzo zróżnicowanym stopniu, co z jednej strony przekłada się na różny stopień rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, a z drugiej pogłębia istniejące między regionami dysproporcje (G r a l a k, 2006, s. 10).

* Mgr, asystent, Zakład Finansów i Rachunkowości Banków, Katedra Finansów Publicznych, Instytut Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki, ul. POW nr 3/5, 90-255 Łódź.

** Mgr, asystent, Zakład Finansów i Rachunkowości Banków, Katedra Finansów Publicznych, Instytut Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki, ul. POW nr 3/5, 90-255 Łódź.

Celem artykułu jest wskazanie specyficznych cech podmiotów z sektora MŚP, które powodują, że polityka Unii Europejskiej koncentruje swoje działania właśnie na nich, oraz przedstawienie bieżących kierunków wsparcia z funduszy europejskich udzielanego tym przedsiębiorstwom.

2. SPECYFIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają ograniczone możliwości oddziaływania na otoczenie zewnętrzne (specyficznym obszarem jest rynek pracy, na którym działania tych jednostek mają większe znaczenie niż przedsięwzięcia dużych organizacji) (R a i n e l l i, 1996, s. 114), jednakże jakiegokolwiek zmiany w nim zachodzące odgrywają szczególną rolę w ich funkcjonowaniu. Można zatem powiedzieć, że ich przetrwanie i rozwój zależą od rynku, na którym funkcjonują, ale również od sytuacji gospodarczej kraju (S m o l a r e k, 2009, s. 41).

Podatność na przeobrażenia wiąże się z inną cechą tych podmiotów – możliwością szybkiego dostosowania się do nowej sytuacji. Wynika to z faktu, że nie mogą one sobie pozwolić na nieelastyczność i strategie zachowawcze, gdyż mogą to przypłacić upadłością (D r a b - K u r o w s k a, S o k ó ł, 2010, s. 20). Z drugiej jednak strony mają one możliwość dostosowania się do zmieniających się potrzeb rynku (m.in. poprzez modyfikację produkcji stosunkowo niewielkim kosztem) i tym samym mogą redukować wynikającą z korzyści skali przewagę konkurencyjną dużych przedsiębiorstw (G r z y w a c z, 1998, s. 258–259). Dodatkowo podmioty te mają możliwość świadczenia oryginalnych usług, produkowania dóbr unikalnych i wyjątkowych, zaspakajających specyficzne zapotrzebowanie konsumentów, których produkcja byłaby nieopłacalna dla firm działających na dużą skalę (B i l s k i, S t a w a s z, 2006, s. 13). Należy również dodać, że produkcja ma charakter raczej pracochłonny, a nie kapitałochłonny (G o d z i s z e w s k i i i n., 2011, s. 389).

Zdolność podmiotów z sektora MŚP do szybkich i radykalnych zmian adaptacyjnych wynika także ze ścisłego powiązania własności i zarządzania firmą. Właściciel jest bezpośrednio zaangażowany w działalność przedsiębiorstwa poprzez opracowywanie strategii oraz podejmowanie decyzji (niejednokrotnie pełni on funkcję menedżera – jedność własności i zarządzania), co bezpośrednio przekłada się na krótki czas reakcji oraz szybkość podejmowania działań (Grudzewski, Hejduk, 2000a, b, s. 3–5). Jednakże z tą cechą związane są inne aspekty, jak choćby relatywnie niski poziom wykształcenia kadry lub też uzależnienie powodzenia od motywacji przedsiębiorcy, jego wieku, doświadczenia, wiedzy, umiejętności, skłonności do ryzyka albo kontaktów biznesowych (Gruszecki, 2002, s. 161).

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają zazwyczaj charakter lokalny (S t r u - ż y c k i, 2004, s. 239–241) – region jest dla nich źródłem zaopatrzenia w surowce, materiały, towary i zasoby ludzkie, kapitał i informacje, a także najistotniejszym, jeśli nie jedynym, rynkiem zbytu produktów i usług (ich udział w rynku jest ra-

czej niewielki). Stąd też efektywność tych podmiotów jest ściśle uzależniona od zasobów województw, a w szerszej perspektywie może również wpłynąć na powodzenie w skali ogólnokrajowej i międzynarodowej (Torrés, 2004, s. 24–25; Sasin, 2003, s. 47–60; Oliński, 2006, s. 134).

W zależności od potencjału regionów można zauważyć ukierunkowanie małych i średnich podmiotów w zakresie wyboru przedmiotu działalności gospodarczej. Pomimo tej zależności, sektor MŚP charakteryzuje się znaczną heterogenicznością. Jest on zróżnicowany zarówno pod kątem formy i charakteru własności, położenia geograficznego wraz z zakresem działania oraz formy organizacyjno-prawnej, a także celów funkcjonowania, możliwości rozwoju i współpracą z otoczeniem (Bławat, 2003, s. 27–28).

Istotną cechą organizacji o małej i średniej skali produkcji jest ich nowoczesność, innowacyjność i zaawansowanie technologiczne (Bilikiewicz-Stach, 2001, s. 81; Bielawska, 1997, s. 51–59). Część z nich posiada duże ambicje rozwojowe, dzięki czemu są dynamiczne i nowatorskie (pozostałe ukierunkowują swoją działalność na „firmy rodzinne”) (Biernecki, 2008, s. 7). Wynika to z ich dążenia do dostosowywania się do zmieniających się potrzeb rynku (Grudzewski, Hejduk, 2000a, b, s. 3–20), wyrażające się w stosowaniu prostych imitacji, ale również innowacji radykalnych i totalnych. Działania innowacyjne mogą być prowadzone w skali danego podmiotu bądź przy współpracy innych jednostek (Stawasz, 1999, s. 96), przy czym ze względu na ograniczenia kapitałowe skala prowadzonych przedsięwzięć w celu B+R jest minimalna lub zerowa (Gorczyńska, 2009, s. 16).

Małe i średnie przedsiębiorstwa odznaczają się prostą strukturą organizacyjną i łączeniem stanowisk, które w korporacjach są rozdzielone. Zapewnia to szybkość przepływu informacji, przejrzystość relacji podwładny – kierownik i krótki czas podejmowanych działań. Z drugiej jednak strony występuje mały stopień decentralizacji zadań, kompetencji i odpowiedzialności (Hummel, 1995, s. 118). Bardzo często wszystkie funkcje pełni jedna osoba lub ograniczona grupa pracowników, stąd też specjalizacja zatrudnionych jest szersza niż na analogicznych stanowiskach w dużych podmiotach, przy niższym prestiżu pracy i mniejszych możliwościach awansowania (Suszyński, 2002, s. 153).

Zazwyczaj podmioty z sektora MŚP dysponują ograniczonymi zasobami kapitałowymi i mają utrudniony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. Popularnym zjawiskiem jest ponadto mentalność antykredytowa właściciela, która powoduje, że zwłaszcza jednostki najmniejszych rozmiarów niemalże wyłącznie korzystają z kapitałów własnych, a w ostateczności z pożyczek od rodziny i znajomych (Łuczka, 2001, s. 51). Najpopularniejszymi formami finansowania zewnętrznego są: leasing, *factoring*, *franchising*, dotacje unijne, dotacje budżetowe i kredyty od dostawców (Wolański, 2009, s. 82). Ze względu na występujące bariery kapitałowe, częstym zjawiskiem są kooperacje małych i średnich przedsiębiorstw (Ullmann, 1998, s. 20–23).

Ważną właściwością podmiotów z sektora MŚP jest ich lokalizacja w miejscach koncentracji społeczeństwa, w przeciwieństwie do dużych organizacji, umiejscowionych przede wszystkim w aglomeracjach miejskich bądź nowotworzonych ośrodkach aktywnych gospodarczo, dysponujących zasobami kapitału ludzkiego. Stąd też jednostki o niewielkiej skali produkcji zapewniają rozwój całego kraju, a także dochody najbiedniejszemu społeczeństwu (Czernasty, 1985, s. 29). Oprócz tego możliwe jest zwiększenie stopnia uprzemysłowienia na terenach rolniczych oraz ekspansja pożądaných branż, co w konsekwencji może przełożyć się na zmniejszanie dysproporcji między poszczególnymi regionami.

Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę gospodarki każdego państwa. To przede wszystkim one przyczyniają się do wzrostu gospodarczego, a także wymuszają na konkurencji ciągle podejmowanie działań w celu podniesienia ich innowacyjności i konkurencyjności. Należy zwrócić uwagę na fakt, że sektor małych i średnich przedsiębiorstw należy do najbardziej dynamicznych we wszystkich krajach gospodarki rynkowej. Wynika to m.in. ze specyfiki tych podmiotów, zwłaszcza z elastycznej struktury i dużej zdolności dostosowania się do zmian zachodzących w otoczeniu. Nie bez znaczenia jest również ich liczebność – małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią w Polsce ponad 99% wszystkich organizacji, dlatego też w dużym stopniu mogą oddziaływać na procesy zachodzące w całej gospodarce (Lachiewicz, red., 2003, s. 16). Ze względu na dużą dynamikę w podejmowaniu ryzyka oraz częste zmiany, jakim podlegają, odgrywają niezwykle ważną rolę w każdym kraju w takich kwestiach, jak (Nowak, Musiał, 2005, s. 220–221):

- tworzenie nowych miejsc pracy,
- wytwarzanie produktu krajowego brutto,
- oddziaływanie na poziom eksportu i importu oraz nakładów inwestycyjnych,
- racjonalizacja alokacji zasobów,
- poprawa funkcjonowania sektora dużych przedsiębiorstw,
- podnoszenie innowacyjności gospodarki i unowocześnianie struktury przemysłowej,
- wykorzystanie nisz rynkowych,
- przyspieszenie tempa przepływu kapitału,
- rozwój regionów i gospodarki lokalnej,
- występowanie efektu mnożnikowego,
- oddziaływanie na społeczeństwo,
- efekt ekologiczny,
- rozwój edukacji i wzrost dochodów społeczeństwa.

Specyficzne cechy podmiotów z sektora MŚP, jak również ich znaczenie dla rozwoju regionów i całej gospodarki, powodują, że przedsiębiorstwa te wymagają szczególnego wsparcia. Pomoc udzielana małym i średnim firmom należy traktować raczej jako inwestycję, gdyż środki zainwestowane w tego typu przedsięwzięcia będą miały następstwa dla całego kraju.

3. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Dokumentem, w którym szczegółowo określono kierunki wspierania małej i średniej przedsiębiorczości, jest Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw. Unia Europejska rekomenduje podejmowanie przez kraje członkowskie następujących działań (*Europejska Karta...*, 2000, s. 10–15):

- kształcenie i szkolenia z zakresu przedsiębiorczości,
- mniejsze koszty i szybsze rozpoczęcie działalności,
- sprawniejsze ustawodawstwo i lepsze przepisy,
- dostępność umiejętności,
- usprawnienie dostępu w trybie *on-line*,
- szersza działalność wychodząca poza jednolity rynek,
- kwestie opodatkowania i finansowe,
- zwiększenie możliwości technologicznych małych przedsiębiorstw,
- skuteczne modele handlu elektronicznego i najlepsze wsparcie małych przedsiębiorstw,
- rozwijanie silniejszej i skuteczniejszej reprezentacji interesów małych przedsiębiorstw na szczeblu Unii Europejskiej i poszczególnych państw.

Politykę unijną wobec podmiotów z sektora MŚP można podzielić na następujące kategorie (Kępa, 2004, s. 104; Uryga, Magielski, Bienias, 2007, s. 13):

- zmniejszenie i uproszczenie procedur administracyjnych, podatkowych i rachunkowych,
- dostosowywanie przepisów prawa cywilnego i handlowego do potrzeb przedsiębiorstw poprzez oddziaływanie na kraje członkowskie,
- wsparcie ze środków unijnych.

Ostatnia kategoria jest szczególnie istotna w kontekście pozyskiwania kapitałów na finansowanie działalności małych i średnich przedsiębiorstw, gdyż to właśnie ograniczenia kapitałowe zdiagnozowano jako główną barierę rozwoju sektora MŚP (Więcek-Janka, 2007, s. 371). Budżet unijny jest głównym instrumentem realizacji poszczególnych rodzajów wspólnotowych polityk. Co istotne, wydatki ze wspólnego funduszu mogą się znacząco przyczynić do wzrostu gospodarczego poszczególnych państw członkowskich ze względu na efekty mnożnikowe (Medarova-Bergstrom i in., 2011, s. viii).

Środki unijne są gromadzone przez państwa członkowskie i przekazywane do wspólnego funduszu. Co istotne, budżety roczne Unii Europejskiej funkcjonują w ramach budżetów wieloletnich. Te pierwsze mają strukturę zbliżoną do budżetów narodowych, tzn. mają określone wpływy i wydatki. Z kolei budżet wieloletni jest planem finansowym, w którym sprecyzowane są limity wydatków w określonych pozycjach budżetowych. Co istotne, nie są one budowane na podstawie listy wszystkich możliwych wpływów i wydatków, lecz są określane na podstawie

maksymalnych kwot, jakie Unia Europejska może przeznaczyć na cele priorytetowe, i dopiero na bazie tych wartości sporządzane są dokładne plany finansowe. Niemniej jednak na koniec każdego roku budżet Unii musi zamknąć się zerową różnicą pomiędzy wpływami i wydatkami (S z u s z m a n, 2010, s. 13).

Zgodnie z prawem, środki unijne stanowią zasoby własne Unii Europejskiej (C y b u l s k i, 2006, s. 508). Podstawowymi źródłami budżetu unijnego są (*Budżet Unii...*, 2010, s. 8):

- cła pobierane od towarów importowanych z krajów, które nie należą do Unii Europejskiej (są to tzw. tradycyjne zasoby Unii Europejskiej),
- dochody z VAT (określony procent od wpływów z podatku od wartości dodanej),
- 0,73% produktu narodowego brutto każdego kraju członkowskiego (największe źródło zasilania budżetu unijnego).

Oprócz wymienionych źródeł finansowania wydatków unijnych należy również wymienić takie pozycje budżetu, jak: podatki od wynagrodzeń pracowników instytucji Unii Europejskiej; składki wpłacane przez państwa, które nie są członkami Unii, do budżetów niektórych programów operacyjnych, a także kary finansowe nakładane na przedsiębiorstwa za nieprzestrzeganie przepisów. Środki te stanowią ok. 1% zasobów unijnych (S z u s z m a n, 2010, s. 11).

Fundusze unijne dzielą się na (S z y m a n s k a, 2006, s. 26):

- fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny),
- Fundusz Spójności,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013,
- Program operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013”.

Dokumentem, który określa priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych, jest Narodowa Strategia Spójności. Jego głównym celem jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej” (*Narodowa Strategia...*, 2007). Jest to możliwe dzięki środkom z programów operacyjnych, których oddziaływanie kończy się w roku 2013:

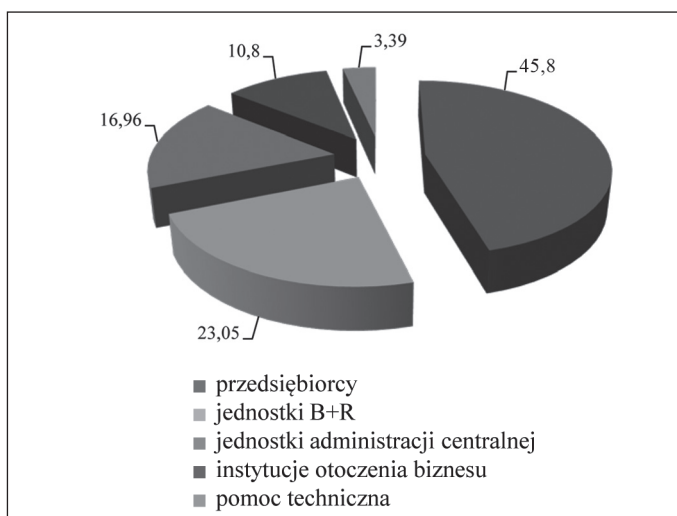
- Program operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” (finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego),
- Program operacyjny „Kapitał Ludzki” (zasilany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego),
- Program operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” (środki pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego),
- Program operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej” (finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego),

- Program operacyjny „Pomoc Techniczna” (środki pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego),
- programy operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej (zasilane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego),
- 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO; finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

Programy o zasięgu regionalnym są komplementarne w stosunku do programów o zasięgu krajowym, co oznacza, że przedsiębiorstwa, które zakwalifikują się do pomocy ze środków przeznaczonych dla danego województwa, mogą starać się o dofinansowanie ogólnokrajowe.

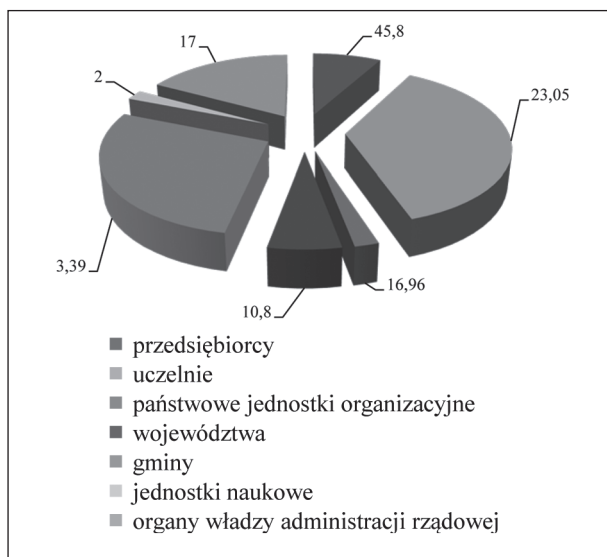
4. BIEŻĄCE KIERUNKI FINANSOWANIA PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH PRZEZ PODMIOTY Z SEKTORA MŚP

Małe i średnie przedsiębiorstwa są istotnym beneficjentem środków unijnych – przykładowo w ramach Programu operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka” dla tych podmiotów przeznaczono 45,8% całej alokacji (patrz rys. 1) (*Program Operacyjny...*, 2007b, s. 5), dla Programu operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” więcej środków przeznaczono dla jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej (*Program Operacyjny...*, 2007a, s. 75), zaś w przypadku Programu operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej” alokacja stanowi 8% wartości całkowitego dofinansowania (patrz rys. 2) (*Program Operacyjny...*, 2007c, s. 57–58).

Rys. 1. Podział środków finansowych w ramach Programu operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka” pod względem kategorii beneficjentów (w %)

Źródło: *Program Operacyjny...*, 2007b, s. 5.

Rys. 2. Podział środków finansowych w ramach Programu operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej” pod względem kategorii beneficjentów (w %)

Źródło: *Program Operacyjny...*, 2007c, s. 57–58.

Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą otrzymać dofinansowanie w ramach regionalnych programów operacyjnych lub programów operacyjnych o zasięgu krajowym. Wykaz działań i poddziałań, w ramach których podmioty z sektora MŚP mogą otrzymać wsparcie unijne, zawarto w tab. 1 (programy operacyjne o zasięgu krajowym) i tab. 2 (regionalne programy operacyjne). Na uwagę zasługuje różnorodność kierunków wsparcia unijnego – nie tylko przedsięwzięcia inwestycyjne (jak zakup technologii, wdrożenie innowacji lub rozwój oferty produktowej), ale również inicjatywy przekładające się na długoterminowy rozwój organizacji poprzez kreowanie potencjału innowacyjnego.

Małe i średnie przedsiębiorstwa w bieżącej perspektywie finansowej mogą wciąż dofinansować wiele projektów w ramach okresu programowania 2007–2013. Należy przy tym pamiętać, że w Unii Europejskiej obowiązuje zasada $n + 2$, co oznacza, że projekty rozpoczęte przed końcem perspektywy finansowej mogą być realizowane jeszcze przez 2 lata, a więc do 2015 r. Umożliwia to podmiotom ubieganie się o środki finansowe z Programu operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (pozostała do wykorzystania kwota to 24,4 mld zł), Programu operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka” (pozostała kwota do wykorzystania to 4,4 mld zł), Programu operacyjnego „Kapitał Ludzki” (kwota do wykorzystania to 11,6 mld zł) oraz właściwych dla poszczególnych województw regionalnych programów operacyjnych (patrz tab. 2). Wykorzystanie pozostałej puli środków Unii Europejskiej jest obciążone ryzykiem związanym z relatywnie wysokim

średniomiesięcznym poziomem kontraktowania, co przy obecnej sytuacji gospodarczej stwarza znaczne zagrożenie niepodejmowania przez małe i średnie przedsiębiorstwa inwestycji na odpowiednio wysokim poziomie. Podmioty gospodarcze mogą stanąć przed dylematem, czy ubiegać się o środki w ramach obecnego okresu programowania, czy też zaczekać kilkanaście miesięcy na nową perspektywę finansową – dla gospodarki może to oznaczać zwiększenie niepewności i ewentualne pogorszenie się sytuacji sektora przedsiębiorstw.

Tabela 1

Wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw z programów operacyjnych

Program operacyjny	Działanie/Poddziałanie
Program operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” (kwota do wykorzystania: 24,4 mld zł)	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 4.1 Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego – działanie: 4.2 Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach – działanie: 4.3 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT)
Program operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” (kwota do wykorzystania: 4,4 mld zł)	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.4 Wsparcie projektów celowych – poddziałanie: 3.3.2 Wsparcie dla MŚP – działanie: 4.1 Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R – działanie: 4.2 Stymulowanie działalności B+R przedsiębiorstw oraz wsparcie w zakresie wzornictwa przemysłowego – działanie: 4.3 Kredyt technologiczny – działanie: 4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym – poddziałanie: 4.5.1 Wsparcie inwestycji w sektorze produkcyjnym – poddziałanie: 4.5.2 Wsparcie inwestycji w sektorze usług nowoczesnych – działanie: 5.4 Zarządzanie własnością intelektualną – działanie: 6.1 Paszport do eksportu – działanie: 8.1 Wspieranie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej – działanie: 8.2 Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B
Program operacyjny „Kapitał Ludzki” (kwota do wykorzystania: 11,6 mld zł)	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 2.1.1 Rozwój kapitału ludzkiego w przedsiębiorstwach – działanie: 4.2 Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym – poddziałanie: 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej – poddziałanie: 5.2.3 Podnoszenie kompetencji kadr służb publicznych – poddziałanie: 5.5.2 Wzmocnienie uczestników dialogu społecznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.funduszeuropejskie.gov.pl, 23.09.2012.

Tabela 2

Kierunki wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw z regionalnych programów operacyjnych (RPO)

Program operacyjny	Działanie/Poddziałanie
1	2
RPO Województwa Dolnośląskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.1 Inwestycje dla przedsiębiorstw – działanie: 1.2 Doradztwo dla firm oraz wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu – działanie: 2.1 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 4.3 Rozwój komercyjnych e-usług – poddziałanie: 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw – poddziałanie: 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw – działanie: 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów
RPO Województwa Lubelskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.1 Dotacje dla nowo powstałych mikroprzedsiębiorstw – działanie: 1.2 Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw – działanie: 1.3 Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw – działanie: 1.6 Badania i nowoczesne technologie w strategicznych dla regionu dziedzinach – działanie: 1.7 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo – działanie: 2.4 Marketing gospodarczy, Schemat A
RPO Województwa Lubuskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 2.1 Mikroprzedsiębiorstwa – działanie: 2.2 Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje – działanie: 2.3 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie działań
RPO Województwa Łódzkiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 3.2 Podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw – działanie: 3.3 Rozwój B+R w przedsiębiorstwach – działanie: 3.4 Rozwój otoczenia biznesu – działanie: 3.6 Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw – działanie: 5.4 Infrastruktura kultury
RPO Województwa Małopolskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 2.1 Schemat A Bezpośrednie wsparcie inwestycji w MŚP – działanie: 2.1 Schemat B Wspólne przedsięwzięcia i tworzenie powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorstwami, w tym tworzenie klastrów – działanie: 2.2 Schemat B Projekty inwestycyjne przedsiębiorstw z zakresu B+R
RPO Województwa Mazowieckiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.5 Rozwój przedsiębiorczości – działanie: 1.7 Promocja gospodarcza – działanie: 1.8 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT) – działanie: 2.3 Technologie komunikacyjne i informacyjne dla MŚP

1	2
RPO Województwa Opolskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.1.1 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu – poddziałanie: 1.1.2 Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach – poddziałanie: 1.3.2 Inwestycje w innowacje w przedsiębiorstwach
RPO Województwa Podkarpackiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.1 Schemat B Bezpośrednie dotacje inwestycyjne – działanie: 1.3 Regionalny system innowacji – działanie: 1.4 Schemat B Projekty pozainwestycyjne
RPO Województwa Podlaskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.2.2 Promocja gospodarcza regionu – poddziałanie: 1.4.1 Mikroprzedsiębiorstwa – poddziałanie: 1.4.2 Małe i średnie przedsiębiorstwa – poddziałanie: 3.2.1 Mikroprzedsiębiorstwa – poddziałanie: 3.2.2 Małe i średnie przedsiębiorstwa
RPO Województwa Pomorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.1.1 Mikroprzedsiębiorstwa – poddziałanie: 1.1.2 Małe i średnie przedsiębiorstwa – działanie: 1.2 Rozwiązania innowacyjne w MŚP
RPO Województwa Śląskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.2.3 Innowacje w mikroprzedsiębiorstwach i MŚP – poddziałanie: 1.2.4 Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – działanie: 1.3 Transfer technologii i innowacji
RPO Województwa Świętokrzyskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.1 Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – działanie: 1.2 Tworzenie i rozwój powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw
RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.1.4 Budowa i rozbudowa klastrów o znaczeniu lokalnym i regionalnym – poddziałanie: 1.1.5 Wsparcie MŚP – promocja produktów i procesów przyjaznych dla środowiska – poddziałanie: 1.1.7 Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw i sektora MŚP w zakresie innowacji i nowych technologii – poddziałanie: 1.1.9 Inne inwestycje w przedsiębiorstwa – działanie: 1.3 Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych
RPO Województwa Wielkopolskiego	<ul style="list-style-type: none"> – działanie: 1.1 Rozwój mikroprzedsiębiorstw – działanie: 1.2 Wsparcie rozwoju MŚP – działanie: 1.3 Rozwój systemu finansowych instrumentów wsparcia przedsiębiorczości – działanie: 1.4 Wsparcie przedsięwzięć powiązanych z regionalną strategią innowacji – działanie: 1.5 Promocja regionalnej gospodarki – działanie: 1.6 Rozwój sieci i kooperacji
RPO Województwa Zachodniopomorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – poddziałanie: 1.1.1 Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa, Schemat A – poddziałanie: 1.1.1 Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa, Schemat B – poddziałanie: 1.1.2 Inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa – poddziałanie: 1.1.3 Inwestycje MŚP w nowe technologie – poddziałanie: 1.3.1 Specjalistyczne doradztwo dla MŚP – poddziałanie: 1.3.2 Promocja przedsiębiorstw w wymiarze międzynarodowym

5. ZAKOŃCZENIE

Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią siłę napędową każdej gospodarki – poprzez oddziaływanie na różne jej obszary stanowią cenne źródło rozwoju kraju, a w węższej perspektywie regionów. Ze względu na ich niepodważalne znaczenie dla całego państwa konieczne jest prowadzenie polityki wspierania ich działalności, zwłaszcza w aspekcie finansowym, który stanowi największą barierę ich ekspansji.

Fundusze unijne stanowią atrakcyjne źródło finansowania działalności podmiotów z sektora MŚP – są instrumentem bezzwrotnym, koszt pozyskania kapitału jest w większości przypadków zerowy, zaś instytucje podejmujące decyzje o przyznaniu dotacji czynią to na podstawie perspektywiczności danego projektu, a nie rozmiaru przedsiębiorstwa lub też okresu działania na rynku, jak to często ma miejsce w przypadku kredytów bankowych. Można zatem powiedzieć, że fundusze unijne zapełniły na rynku lukę finansowania, powstałą wskutek niedopasowania instrumentów finansowych do wymagań małych i średnich firm.

Co istotne, fundusze unijne wydają się zaprojektowane na potrzeby podmiotów z sektora MŚP – uwzględniają różnorodność ich działalności, nie wymagają dodatkowych zabezpieczeń finansowych oraz kapitału, a także umożliwiają podejmowanie działalności w innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie, ale również bardzo ryzykownych segmentach rynkowych. Oprócz środków w ramach regionalnych programów operacyjnych przedsiębiorstwa mogą także starać się o dofinansowanie w ramach krajowych programów operacyjnych, co zwiększa ich szansę na otrzymanie dotacji, a także zapewnia możliwość wsparcia różnych obszarów działania podmiotów. Jest to szczególnie istotne, ponieważ małe i średnie organizacje mogą nie tylko finansować przedsięwzięcia inwestycyjne (jak choćby zakup nowych technologii lub wdrożenie innowacji), ale również rozwijać swój potencjał, co z kolei pozytywnie wpłynie na ich długoterminowy rozwój.

BIBLIOGRAFIA

- Bielawska A. (1997), *Podstawy sukcesu małych i średnich przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 184, s. 51–60.
- Biernacki M. (2008), *Małe i średnie przedsiębiorstwa na świecie oraz w Polsce – klasyfikacja i definicja*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, vol. 103, nr 47, s. 7–18.
- Bilikiewicz-Stach A. (2001), *Innowacje – czy małe i średnie przedsiębiorstwa są w stanie dorównać dużym?*, „Prace Naukowe AE”, nr 885, s. 78–83.
- Bilski J., Stasz E. (2006), *Bariery w korzystaniu z usług bankowych w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Bławat F. (2003), *Przedsiębiorca w teorii przedsiębiorczości i praktyce małych firm*, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańsk.
- Budżet Unii Europejskiej w pigułce* (2010), Komisja Europejska, Luksemburg.
- Cybulski L. (2006), *Budżet wspólnotowy Unii Europejskiej*, [w:] B. Winiański, *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 504–516.

- Czternasty W. (1985), *Drobna wytwórczość w warunkach przemian funkcjonalnych i strukturalnych w gospodarce narodowej*, „Zeszyty Naukowe AE” nr 135, s. 29–47.
- Drab-Kurowska A., Sokół A. (2010), *Małe i średnie przedsiębiorstwa wobec wyzwań rozwoju technologii XXI wieku*, CeDeWu, Warszawa.
- Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw (2000), Rada Europejska, Feira.
- Godziszewski B., Haffer M., Stankiewicz M. J., Sudoł S. (2011), *Przedsiębiorstwo. Teoria i praktyka zarządzania*, PWE, Warszawa.
- Gorczyńska A. (2009), *Małe przedsiębiorstwo w różnych ujęciach*, [w:] H. Zadora (red.), *Finanse małego przedsiębiorstwa w teorii i praktyce zarządzania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa, s. 15–42.
- Gralak A. (2006), *Rozwój regionalny – zagadnienia ogólne*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa.
- Grudzewski W., Hejduk I. (2000a), *Kierowanie małą firmą – wyzwania przyszłości*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” nr 1, s. 3–5.
- Grudzewski W., Hejduk I. (2000b), *Wspieranie innowacyjności przedsiębiorstw*, „Organizacja i Kierowanie”, nr 3, s. 3–21.
- Gruszecki T. (2002), *Współczesne teorie przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Grywacz W. (1998), *Polityka gospodarcza. Istota i założenia metodyczne*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Hummel T. R. (1995), *Betriebswirtschaftslehre. Gründung und Führung kleiner und mittlerer Unternehmen*, R. Oldenbourg Verlag, München–Wien.
- Jak realizować projekty z Funduszy Europejskich* (2012), [w:] Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl, 23.09.2012.
- Kępa A. (2004), *Małe i średnie przedsiębiorstwa w acquis communautaire*, „Glosa. Prawo Gospodarcze w Orzeczeniach i Komentarzach”, nr 5, s. 32–37.
- Lachiewicz S. (red.) (2003), *Małe firmy w regionie łódzkim. Znaczenie – struktura – warunki działania*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź.
- Łuczka T. (2001), *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań.
- Medarova-Bergstrom K., Volkery A., Schiellerup P., Withana S., Baldock D. (2011), *Strategies and Instruments for Climate Proofing the UE Budget*, IEEP, Brussels.
- Narodowa Strategia Spójności* (2007), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Nowak M., Musiał H. (2005), *Rola i znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju przedsięwzięć gospodarczych*, [w:] D. Kopycińska (red.), *Teoretyczne aspekty gospodarowania*, Katedra Mikroekonomii, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, s. 219–227.
- Oliński M. (2006), *Pomoc publiczna a rozwój małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] B. Kożuch (red.), *Problemy zarządzania organizacjami publicznymi*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, s. 193–212.
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko* (2007a), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka* (2007b), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej* (2007c), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Rainelli M. (1996), *Ekonomia przemysłowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Sasin K. (2003), *Zarządzanie małą firmą*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław.
- Smolarek M. (2009), *Kształtowanie kultury organizacyjnej w małym przedsiębiorstwie*, Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec.
- Stawasz E. (1999), *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Strużycki M. (2004), *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, PWE, Warszawa.

- Suszynski C. (2002), *Doradztwo z zakresu zarządzania jako czynnik rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] M. Strużyci (red.), *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem. Uwarunkowania europejskie*, Difin, Warszawa, s. 143–188.
- Szuszman M. (2010), *Fundusze unijne od podstaw (2007–2013). Przewodnik metodyczny*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek.
- Szymańska A. (2006), *Fundusze unijne i europejskie 2007–2013*, Internetowe Wydawnictwo „Złote Myśli”, Gliwice.
- Torrés O. (2004), *Lokalna globalizacja czy globalna lokalizacja. Rozważania na temat globalizacji*, [w:] A. Jewtuchowicz (red.), *Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 23–43.
- Ullmann H. (1998), *Związki kooperacyjne jako pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw*, „Handel Wewnętrzny” nr 6, s. 20–23.
- Uryga J., Magielski W., Bienias I. (2007), *Środki unijne. Klasyfikacja, funkcjonowanie, ewidencja i rozliczanie*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.
- Więcek-Janka E. (2007), *Specyfika cyklu życia przedsiębiorstwa rodzinnego*, [w:] E. Skawińska (red.), *Zarządzanie przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Instytutu Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej, Poznań, s. 367–377.
- Wolański R. (2009), *Nowe źródła finansowania rozwoju przedsiębiorstw*, [w:] A. Żołnierski (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s. 79–93.

Marika Ziemba, Krzysztof Świeszczak

DIRECTIONS FOR SUPPORTING SMALL AND MEDIUM SIZED ENTERPRISES WITH THE EUROPEAN UNION FUNDS

Due to its specific, EU funds are an important source of funding SMEs business. Small and medium-sized enterprises have the opportunity to receive support various aspects of the operation, such as investing in advanced technologies, the development of the information society, improving human capital and expanding product offerings. The purpose of this article is to identify the specific characteristics of the SME that make the EU policy is focused just on them, and the analysis of the directions of support from European funds granted to them.